

Geef haar eens ongelijk

Pablo Cabenda
& Marcel Musters

Geef haar eens ongelijk

Een lach, een traan, troost
en levenslessen van buitengewone vrouwen

MEULENDREEF

ISBN 978-90-896-8311-3

ISBN 978-94-023-2490-7 (e-book)

ISBN 978-90-492-1038-0 (audio)

NUR 400

Omslagontwerp: Alexandra de Vries

Auteursfoto: © Keke Keukelaar

Foto's binnenkant omslag: Marnix van Wijk,

Michael Habraken, Boyd Emmen en Annick van Rinsum

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2026 Pablo Cabenda, Marcel Musters en

Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

INHOUD

INLEIDING	9
Pablo Cabenda & Marcel Musters	
1 Mijke de Jong	15
<i>Bekijk de zaken met een female gaze</i>	
2 Christina Oud	23
<i>Ga altijd uit van je eigen interesses</i>	
3 Roos Blok	33
<i>Vertrouw op je instinct</i>	
4 Baby Dee	43
<i>Ontdek wat je gelukkig maakt</i>	
5 Hannie van Rijsingen	55
<i>Wees je ervan bewust dat een connectie seks pas bijzonder maakt</i>	
6 Lies Visschedijk	65
<i>Spreek je in een relatie uit over je behoeften</i>	

7	Carice van Houten	75
	<i>Neem je maatschappelijke verantwoordelijkheid</i>	
8	Sasha Dees	83
	<i>Doe wat je leuk vindt</i>	
9	Joke Leenders	93
	<i>Zie om naar de ander en deel</i>	
10	Malou Gorter	103
	<i>Wees je bewust van maatschappelijke achterstelling</i>	
11	Etty Koster	113
	<i>Luister naar je lichaam</i>	
12	Maryam Hassouni	123
	<i>Pas je niet aan aan het systeem</i>	
13	Corinne van Egeraat	133
	<i>Stel je kunst in dienst van wat je belangrijk vindt</i>	
14	Patty Duijn	143
	<i>Geef richting aan je verdriet</i>	
15	Loes Luca	153
	<i>Luister naar de ander en kijk naar jezelf</i>	
16	Roos Schlikker	163
	<i>Praat over je psychische nood</i>	
17	Romana Vrede	173
	<i>Leef niet naar de verwachtingen van anderen of jezelf</i>	
18	Adelheid Roosen	181
	<i>Kies in een ontmoeting met de ander altijd de zachte confrontatie</i>	
19	Christine van Stralen	189
	<i>Omarm jezelf en je verleden</i>	

20	Anya Čonkić	199
	<i>Stap uit je Nederlandse bubbel</i>	
21	Mevrouw De Beer	209
	<i>Sta open, blijf jong</i>	
22	Susan Visser	217
	<i>Zie de positieve kanten van nare dingen</i>	
23	Aaf Brandt Corstius	227
	<i>Spiegel je niet aan de ander</i>	
	<i>in een zucht naar perfectie</i>	
24	Meral Polat	235
	<i>Ontcijfer het geheim van het mens-zijn</i>	
25	Hedy d'Ancona	245
	<i>Leg je niet neer bij de status quo</i>	
	 DANKWOORD	 255

INLEIDING

Voordat dit boek er was, was er een podcast: *De 100 vrouwen van Marcel*. Een pakkende, prikkelende titel, althans dat vonden wij. Maar vrij snel nadat we begin 2022 ons audioavontuur op de socials hadden aangekondigd, ontving Marcel een berichtje. ‘Hoezo de 100 vrouwen van Marcel?!’ De bozige verontwaardiging droop ervan af. Er volgden nog een paar – gelukkig niet veel – reacties van vrouwen die de titel op zijn minst dubieus vonden. Want de ‘100 vrouwen van’ daar sprak een onverkwikkelijke machistische kijk op vrouwen in door. Hoezo ‘van’? Bezit die Marcel dan die vrouwen? Kan een man honderd vrouwen hebben? Was dit een testosteronbom-achtige bravoure waarmee seksuele veroveringen via de online babbelbox wereldkundig zouden worden gemaakt?

Nee, nee, nee, het was geenszins de bedoeling om Marcel als womanizer te laten snoeven over het aan-

tal vrouwen dat hij 'gehad zou hebben'. Gezien zijn geaardheid zou dat trouwens bedroevend veel lager uitvallen dan de genoemde honderd. Het tegendeel was waar. Zij hadden hém veroverd en hij had hen in zijn hart gesloten, omdat ze zijn leven zoveel rijker hadden gemaakt. De gesprekken moesten juist al die mooie vrouwen viëren.

We hadden nog zo ons best gedaan die zuivere intenties over te brengen. We vermeldde dat Marcel Musters, voormalig acteur en een van de oprichters van het succesvolle Amsterdamse theatercollectief mugmetdegoudentand, 'wel honderd vrouwen kent die iets speciaals voor hem betekenen. Wat hij aan levenswijsheid heeft opgestoken, komt grotendeels van hen. Oude en jonge vrouwen; bekende en minder bekende vrouwen; vrouwen die andere vrouwen helpen kinderen op de wereld te zetten of vrouwen die uit oorlogen moesten vluchten. Ze moesten maar eens uitgebreid aan het woord.'

Als vertegenwoordigers van de groep mensen met piemels, die altijd het hoogste woord heeft, vinden we dat er te weinig rekening wordt gehouden met die andere groep. We kennen allemaal wel de voorbeelden waaruit blijkt hoezeer de maatschappij zich veel meer naar de wensen van mannen heeft gevoegd. Zozeer dat zelfs crashtestdummy's last hebben van het glazen plafond. Willekeurig weetje: tot voor kort werden voor botsproeven, waarin de veiligheid van voertuigen wordt getest, poppen gebruikt met de anatomie en biomechanische eigenschappen van mannen. Dat leidt dan ook tot een hogere kans op

verwondingen bij vrouwen die betrokken raken in een verkeersongeluk. Maar het is voor beide kanten belangrijk dat ook mannen zich opstellen als feminist. Er moet meer naar vrouwen geluisterd worden opdat de wereld een fijnere plek wordt.

En geluisterd werd er. Naar de eerlijke, ontroerende, soms verdrietige, soms opbeurende verhalen. Over hoe actrice Carice van Houten van neutrale omstander veranderde in een gedreven Extinction Rebellion-activist; het pleidooi van actrice Romana Vrede om in je leven niet te veel te hechten aan verwachtingen; het schrikbarende relaas van Anya Čonkić, die de oorlog in Kroatië ontvluchtte. Het ene verhaal fungeerde als een mentale puntenslijper, een ander als basis voor een diep gesprek en weer een ander werd doorgestuurd naar een goede vriend ter inspiratie. En een enkele luisteraar wenste zelfs dat ze een van Marcells vrouwen was geweest.

Dan te bedenken dat Marcel het aan zijn burn-out te danken had dat dit idee het levenslicht zag. Toen hij in 2020 zwaar overwerkt raakte en last kreeg van zijn hart dacht hij daadwerkelijk dat dit het einde betekende. In zijn woorden: ‘Dat ik godverdomme dood zou gaan en al die leuke mensen die ik in mijn leven had ontmoet, voor wie ik zo weinig tijd had, nooit meer zou zien.’

Het einde bleek gelukkig minder nabij. Marcel gaf de brui aan het acteren en na 38 jaar mugmetdegoudentand besloot hij eindelijk die gesprekken daadwerkelijk te gaan voeren, gewoon thuis op de bank. Er kwam een lijst met de namen van mensen

die hem geraakt hadden en het merendeel van hen bleek vrouw. Trouwens, zou het niet fijn zijn als niet alleen hij maar iedereen lering uit zijn gesprekken zou kunnen trekken? Voilà: hij voegde de daad bij het woord. Pablo werd als sidekick ingevlogen. De persoon die een verhelderende vraag zou stellen als het iets te particulier zou worden, zo onder vrienden, want iedereen moest er wat aan hebben. De gesprekken moesten verbinden. Ook de vrouwen vonden elkaar: mediapersoonlijkheid Hanneke Groenteman, actrice Lies Visschedijk en columnist Roos Schlikker deden mee aan Marcells jaarlijkse bonbonactie voor patiënten in de psychiatrische zorg. Die viel weer onder de verenzorg van voormalig hoofdverpleegkundige Joke Leenders. Voormalig kostuumontwerper Bho Roosterman verzorgde de uitvaart van Marcells campingbuurvrouw Conny Smit. Ja, er is ons helaas ook een aantal vrouwen ontvallen: levensgenieter-*tegen-de-klippen-op* Nel Corstanje, seksuoloog Hanne van Rijsingen en mentor/docent/actrice Chrisje Comvalius.

Uitgeverij Meulenhoff kreeg lucht van onze mooie gesprekken. Zou het niet leuk zijn de gesprekken zwart-op-wit te zien? Een boek vol vrouwen? Dat ligt nu voor u. De verhalen gaan letterlijk van het leven, waarin voormalig verloskundige Roos Blok vertelt over begeleiding bij de geboorte, tot aan de dood, met rouwdoula Patty Duijn als begeleider bij rouw en verlies. Het zijn er 25, maar het hadden er net zo goed 83 of 312 kunnen zijn. Inspiratie en materiaal genoeg. Marcel ziet zichzelf wel tot het eind

van zijn leven mooie gesprekken voeren. Geheel in lijn met de tijdsgeest van inclusiviteit mogen dan ook de mannen meedoen om uiteindelijk te komen tot – vooruit, the sky is the limit: ‘De 1000 mensen van Marcel’. We gaan het horen.

Pablo Cabenda & Marcel Musters

I

MIJKE DE JONG

Bekijk belangrijke zaken vaker
met een *female gaze* – de mensheid zal
er baat bij hebben

Regisseur Mijke de Jong is bezig met een documentaire over Femke Halsema, burgemeester van Amsterdam. Dat wilde ze graag, ook omdat de burgemeester een vrouw is. 'Dat feit alleen al maakt dat je een ander soort film krijgt dan een over een mannelijke burgemeester.' Maar waarom dan? 'Ze heeft een empathisch oog voor detail. Een voorbeeld: Halsema woont een bijeenkomst bij op het Amsterdamse Marineterrein, waar een groepje mbo-leerlingen, nog een beetje beduusd van de burgemeester, afwachting in een kringetje zit. Halsema stapt af op een van de leerlingen en merkt meteen op: "Hé, jij hebt dezelfde schoenen als ik." Bam, ijs gebroken.' Mijke herkende die verbindende openingszet meteen als een vrouwelijk trekje. 'Het zijn dit soort details in grote en kleine zaken die ik vaker bij vrouwen zie dan bij mannen.' Hoe fijn zou het zijn als we misschien meer met die empathische, verbindende lens zouden kijken?

Het is niet zo dat Mijke per se uit haar persoonlijke leven put voor haar films, maar de onderwerpen moeten haar wel raken. En er zijn zat dingen in de wereld die niet kloppen, dingen waar ze zich kwaad over maakt. ‘Dat ik denk: o jesus, dit is zo bijzonder, dit wil ik graag vertellen. Op die manier is zo’n film een deel van mezelf. Maar het moet wel altijd over de mensen in die situatie zelf gaan.’ Marcel vindt haar films vaak maatschappelijk geëngageerd: ‘Bijna activistisch. In de zin dat je mensen actief op een andere manier laat kijken dan dat ze normaal zouden doen.’ Hm, dat voelt Mijke wel een beetje, al zou ze het zelf niet zo noemen. Er was een tijd dat ze heel ambitieus de wereld wilde verbeteren en in de jaren tachtig van de vorige eeuw leek daar geen beter startpunt voor dan de sociale academie. ‘Ik dacht: ik ga daar afstuderen met een film – dat mocht toen – want ik hield en houd enorm van films en beeld. Maar toen werd ik aangenomen op de filmacademie en heb ik daarvoor gekozen. Ik wilde heel graag het vak leren.’

Haar eerste film, *In krakende welstand*, die gaat over een stel krakers dat uit elkaar groeit en die royaal put uit haar eigen krakersleven, won in 1989 op het Nederlands Film Festival meteen de Filmprijs van de Stad Utrecht. Haar tweede kindje, *Hartverscheurend*, waarin de personages zijn gebaseerd op Mijke zelf en haar echtgenoot Jan Eilander, met wie ze het scenario schreef, won een prijs op het filmfestival van Locarno. *Bluebird* won een Glazen Beer op het Filmfestival van Berlijn. *Layla M.* uit 2016, dat

schetst hoe een jonge moslima rebelleert tegen haar familie en opvoeding en uiteindelijk radicaliseert tot moslimfundamentalist, was de Nederlandse inzending voor de Oscars van 2017. En dan kreeg Marcel, die in 2007 al in *Tussenstand* speelde (Gouden Kalf voor beste regie), zelf nog een Gouden Kalf voor zijn rol in *God Only Knows* in 2019.

Marcel vindt Mijke een van de beste regisseurs in Nederland, een die het durft dingen op de set te laten gebeuren. ‘Jij geeft als regisseur iets aan of je zoekt samen iets uit in overleg, zonder dat het al vaststaat in het script. Dat probeer je als acteur dan uit en je hebt er zoveel vertrouwen in dat je je daaraan overgeeft. Er is een soort back-upgevoel. Die bedding is zo prettig dat je als acteur erop terug kunt vallen.’ Dat heeft ze wel moeten leren, zegt ze. ‘Als beginnend regisseur wil je alles onder controle hebben. In mijn allereerste filmpjes had ik helemaal bedacht hoe het allemaal moest, met 70.000 aanwijzingen, die een acteur natuurlijk nooit kan opvolgen. De controle los durven laten, het laten gebeuren, dat is echt een kwestie van ervaring geweest.’ Nu heeft ze nooit een uitgekristalliseerd beeld van de film die ze gaat maken. ‘Ik vind “onderzoek” zo’n groot woord, maar ik ben wel het gehele filmproces, vanaf het script al, voortdurend aan het zoeken. Van tevoren weet ik niet helemaal zeker wat ik wil zeggen. Als ik dat al wist, dan zou het meteen niet zo interessant meer zijn. Dan is het al af. Wat de film moet worden, vormt zich tijdens het proces van het filmen zelf. Mijn blik wordt scherper naarmate ik meer componenten heb.’

Neem *Along the Way*, Mijkes jongste film over de Afghaanse tweelingzussen die ze ontmoette in vluchtelingenkamp Moria op Lesbos. Ze was daar eerder geweest om te filmen voor *Layla M.*, maar keerde terug om als vrijwilliger te helpen. Ze gaf les aan de meiden in een cursus filmmaken, werd verliefd op hun levenslust, raakte gefascineerd door hun vluchtverhaal en besloot dat te verfilmen. Maar ze maakte ook een reeks losstaande gefilmde portretten van gevluchte vrouwen die ze daar had ontmoet. ‘Ik wist dat ik die wilde gebruiken, maar nog niet waar ze in de film zouden passen. Dan moet je echt zoeken en puzzelen. En pas helemaal aan het eind, in de montagefase, viel alles op zijn plek.’

In *Along the Way* wordt de odyssee van Iran naar Fort Europa vanuit de beleving van de zussen Nahid en Maliheh verteld, een vluchtelingenverhaal vanuit vrouwelijk perspectief. En dat is bijzonder. ‘Documentairemakers Eefje Blankevoort en Els van Driel hebben bijvoorbeeld *Shadow Game* gemaakt, een film over minderjarige vluchtelingen die solitair reizen. Een prachtige film waarin ze een aantal jongetjes hebben gevolgd. Maar de meisjes, daar hoor je nooit iemand over. En ik vind het heel belangrijk dat die ook een stem krijgen. Ik wilde dat laten zien.’ Net zoals *Layla M.* het radicaliseringsproces laat zien, maar deze keer bij een vrouw. Of als Mijke toont hoe pestgedrag het leven van een tienermeisje beïnvloedt in *Bluebird*.

Bijna al haar films gaan over vrouwen. Een bewuste keuze. ‘Het werd mijn uitgangspunt nadat ik erachter kwam dat ik dat eigenlijk altijd al deed. Het

was min of meer vanzelfsprekend om een vrouw als hoofdpersonage te kiezen, omdat de belevingswereld van een man veel verder van me afstaat. En ook omdat ik vind dat we de vrouwenstem veel te weinig horen. Dat is meer dan nodig nu de wereld door drie psychopaten, alle drie mannen, wordt geregeerd.'

Laatst zag ze weer een foto van Poetin in de krant. 'Met die kongsi van hem om hem heen, al die ex-KGB-agenten van ergens in de zeventig. En het eerste wat ik denk is: waar zijn de vrouwen? Of hebben die mannen geen vrouwen? Hebben die mannen geen kinderen? Of kleinkinderen? Zijn die dan ook allemaal zo bang als wij of misschien wel geïndoctrineerd? In dat soort situaties vraag ik me af hoe het zit met het persoonlijke verhaal. Ik ben benieuwd wat die vrouwen om hen heen over al die zaken denken.' Dus zouden we niet vaker allerlei belangrijke zaken met een female gaze moeten bekijken? Daar zouden we als mensheid veel baat bij hebben.

Natuurlijk, ze vindt het onzin om te denken dat alles perfect zou zijn als de wereld uit alleen vrouwen zou bestaan. 'Maar ik las laatst een column van een vrouw die zichzelf net die vraag stelde: stel nou dat er vandaag even helemaal geen mannen zouden bestaan, wat zou ik dan allemaal anders kunnen doen? Zou ik dan 's avonds door het park kunnen lopen? Zou ik me kunnen kleden zoals ik dat zelf wil? Zou ik dit... Zou ik dat...?' Nu is Mijke zelf niet zo bang aangelegd en zeker ook niet voortdurend op haar quiver als ze in haar eentje door een parkje loopt. 'Maar je houdt er toch rekening mee. Ik weet nog dat ik toen

ik op de filmacademie zat, weleens op weg was naar college van het strand met mijn strandjurk nog aan. Dan ging ik toch altijd eerst even naar huis om me te verkleeden, want ik had geen zin in dat gezeur.' Als ze het voorbeeld wil relativiseren met 'ach, het zijn eigenlijk allemaal kleine dingen' pareert Marcel: 'Nee, juist niet! Het zijn heel grote dingen, want ik heb daar nooit over hoeven nadenken.' We komen tot de conclusie dat daarin het grootste privilege schuilt van het man-zijn: om nooit over dat soort 'kleine' dingen te hoeven nadenken. De vanzelfsprekendheid dat Hij altijd een onaantastbaar wezen is, dat zich in dagelijkse omstandigheden nooit zorgen hoeft te maken over een schending van Zijn persoonlijke of lichamelijke integriteit puur vanwege Zijn sekse.

Toch is na MeToo het bewustzijn gegroeid. In de slipstream durven meer vrouwen hun mond open te doen. Ze hoort ook haar vriendinnen zich afvragen of ze hun dochters wel feministisch genoeg hebben opgevoed. Ja, natuurlijk moet dat ook met zonen. Zij heeft er zelf een en die heeft ze op vroege leeftijd doordrongen van de onschendbaarheid van vrouwen. Hij is trouwens zelf ook filmmaker geworden, wisten we dat? Wat dat betreft was er niet echt een generatiekloof of een bewust afzetten tegen pa of ma. Dat was wel anders toen Mijke op haar zestiende het gereformeerde nest uitvloog, om zich op te houden in de Amsterdamse krakersbeweging en actiegroep Onkruid, de Amsterdamse, radicale, antimilitaristische actiegroep die tot 1986 heeft bestaan. 'Mijn ouders vonden dat ik te ver ging, natuurlijk,

met die militante acties en bunkerinbraken. Nou ja, één bunkerinbraak dan. Ik heb nog vastgezet. Mijn moeder vond dat heel eng.’

Misschien is er toch wat van de gereformeerde gezindheid op haar afgestraald. Toen Mijke, voorheen aspirant-wereldverbeteraar, zei dat ze naar kamp Moria op Lesbos ging om te helpen, klonk daar een vage echo in door van die essentiële zorg-voor-je-naasten-instelling van haar ouders. Ja, zelfs als filmer heeft ze iets kunnen betekenen voor die naasten. De Afghaanse meiden, die inmiddels in Duitsland wonen, spreekt ze nog heel veel. Die maken gewoon deel uit van haar familie. En dan was er die jongen, ook uit het kamp, die de ronselaar op de vluchtelingenbootjes speelde. ‘Och, man, da’s een heel verhaal. Vanaf het moment dat ik hem zag, dacht ik: jezus, jij bent echt een natuurtalent. Jij moet gewoon naar de toneelschool. Dat wilde hij ook. Ik heb aan de mensen die ik daar ken gevraagd of hij toelatingsexamen mocht doen. Toen hij zijn paspoort kreeg, is hij gelijk naar Nederland gekomen. Zonder één woord Nederlands en met alleen wat gebroken Engels is hij stralend door alle drie de rondes gekomen en is nu aangenomen op de toneelschool. Dat was een levensveranderende ervaring voor hem.’ Ze pauzeert voor wat reflectie. ‘Kijk, je kunt natuurlijk niet in je eentje de wereld verbeteren. Maar als je – o god, nu klink ik wel heel erg idealistisch – als eenling iets kan betekenen voor anderen, omdat je elkaar op het juiste moment ontmoet hebt, dan is dat al heel fijn.’

CHRISTINA OUD

Je moet vrede en vreugde vinden in en met
jezelf, zonder je te conformeren aan de
verwachtingen van wie dan ook

Ze ziet eruit zoals je dat van een yogalerares mag verwachten. Bonte harembroek, wijd vallende tuniek en prachtige dreads die tot haar taille reiken. Het zegt 'spiritueel', maar Christina Oud trakteert zichzelf net zo makkelijk op een dagje nagelsalon. Dat vindt ze fijn, want naast die ascetische kant zit er ook een wereldlijk, vrijgevochten randje aan haar. Ze laat zich niet zomaar alles voorschrijven door de spirituele goegemeente. Ze heeft zelfs ooit gewerkt als topless danseres in de Moulin Rouge. Maar in diezelfde periode ontdekte ze ook yoga, waarin voor haar de ultieme professionele bevrediging school. Van oh là là naar ohm in tien jaar en tig baantjes.